

MANAGEMENT OF DRUG BUYING ACTIVITIES AT PRIVATE PHARMACIES IN PHU NHUAN DISTRICT, HO CHI MINH CITY IN 2023

Nguyen Thanh Van^{1*}, Tran The Trung², Nguyen Thanh Hai²

¹College of Medicine and Pharmacy, Tra Vinh University - 126 Nguyen Thien Thanh, Block 4, Ward 5, Tra Vinh City, Vietnam

²Phu Nhuan District Health Department - 103/18 Tran Huy Lieu, Ward 13, Phu Nhuan Dist, Ho Chi Minh City, Vietnam

Received: 28/12/2024

Revised: 17/01/2025; Accepted: 22/04/2025

ABSTRACT

Background: Private pharmacies play an important role in the drug supply system to people.

Objective: Describe the results of managing drug purchasing activities and factors related to correct knowledge of SOPs at private pharmacies in Phu Nhuan district, Ho Chi Minh City in 2023.

Method: Descriptive cross-sectional study conducted on 110 private pharmacies and 386 drug retailers at private pharmacies in Phu Nhuan district, Ho Chi Minh City, from November 2022 - June 2023.

Results: The percentage of pharmacists with correct knowledge about SOPs for selling prescription drugs is 33.68%, and 42.49% for non-prescription drugs. There is a relationship between correct knowledge of SOPs for selling prescription drugs and: gender; qualification; professional experience; working time every day and received training on medical law knowledge in the past 2 years ($p < 0.05$). There is a relationship between correct knowledge of SOPs for selling non-prescription drugs and: age; sex; qualification; Professional experience and working time per day ($p < 0.05$).

Conclusion: The research results will help policy makers propose intervention solutions to improve the quality of drug purchasing activities at private pharmacies, to ensure safe drug supply activities, effectively reach consumers.

Keywords: Pharmacy management, private pharmacies, pharmacy SOP standards.

*Corresponding author

Email: drthanhvan@gmail.com Phone: (+84) 909769917 <https://doi.org/10.52163/yhc.v66i3.2521>

QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG MUA BÁN THUỐC TẠI CÁC NHÀ THUỐC TƯ NHÂN TRÊN ĐỊA BÀN QUẬN PHÚ NHUẬN, THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH NĂM 2023

Nguyễn Thanh Vân^{1*}, Trần Thế Trung², Nguyễn Thanh Hải²

¹Trường Y Dược, Trường Đại học Trà Vinh - 126 Nguyễn Thiện Thành, Khóm 4, P. 5, Tp. Trà Vinh, Việt Nam

²Phòng Y tế Quận Phú Nhuận - 103/18 Trần Huy Liệu, P. 13, Q. Phú Nhuận, Tp. Hồ Chí Minh, Việt Nam

Ngày nhận bài: 28/12/2024

Chỉnh sửa ngày: 17/01/2025; Ngày duyệt đăng: 22/04/2025

TÓM TẮT

Đặt vấn đề: Nhà thuốc tư nhân đóng vai trò quan trọng trong hệ thống cung ứng thuốc đến tay người dân.

Mục tiêu: Mô tả kết quả quản lý hoạt động mua bán thuốc và các yếu tố liên quan đến kiến thức đúng về SOP tại các nhà thuốc tư nhân trên địa bàn quận Phú Nhuận, thành phố Hồ Chí Minh năm 2023.

Phương pháp: Nghiên cứu cắt ngang mô tả thực hiện 110 nhà thuốc tư nhân và 386 người bán lẻ thuốc tại các nhà thuốc tư nhân tại quận Phú Nhuận, thành phố Hồ Chí Minh, từ 11/2022 - 6/2023.

Kết quả: Tỷ lệ dược sĩ có kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn là 33,68%, không theo đơn là 42,49%. Có mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn với: giới tính; trình độ chuyên môn; kinh nghiệm chuyên môn; thời gian làm việc mỗi ngày và được tập huấn về kiến thức pháp luật y tế trong 2 năm trở lại đây ($p < 0,05$). Có mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn với: độ tuổi; giới tính; trình độ chuyên môn; kinh nghiệm chuyên môn và thời gian làm việc mỗi ngày ($p < 0,05$).

Kết luận: Kết quả nghiên cứu sẽ giúp các nhà hoạch định chính sách đưa ra các giải pháp can thiệp để nâng cao chất lượng hoạt động mua bán thuốc tại các nhà thuốc tư nhân, nhằm đảm bảo hoạt động cung ứng thuốc an toàn, hiệu quả đến tay người tiêu dùng.

Từ khóa: Quản lý dược, nhà thuốc tư nhân, tiêu chuẩn SOP nhà thuốc.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nhà thuốc bán lẻ đóng vai trò đặc biệt quan trọng trong hệ thống y tế nước ta, đây được coi là một trong những cơ sở y tế tuyến đầu, dễ dàng tiếp cận và cung cấp thuốc một cách nhanh chóng cho người dân. Sự xuất hiện của các nhà thuốc bán lẻ ở khắp mọi nơi đã mang lại hiệu quả to lớn đến khả năng tiếp cận thuốc của người dân trên cả nước, từ đó góp phần nâng cao và cải thiện đời sống, sức khỏe người dân. Tuy nhiên, hệ thống bán lẻ thuốc còn tồn tại nhiều bất cập: tình trạng bán các thuốc phải kê đơn mà không có đơn còn rất phổ biến, ngoài ra tỷ lệ bán thuốc không có đơn ở thành thị được ghi nhận lên đến 88% và ở nông thôn thậm chí lên đến 91%.

Vì thế nghiên cứu này để giúp cho việc mua bán thuốc tư nhân dần theo đúng quy định Bộ Y tế.

Mục tiêu nghiên cứu: *Mô tả kết quả quản lý hoạt động mua bán thuốc và các yếu tố liên quan đến kiến thức*

đúng về SOP tại các nhà thuốc tư nhân trên địa bàn quận Phú Nhuận, thành phố Hồ Chí Minh năm 2023.

2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Đối tượng nghiên cứu: Các cơ sở nhà thuốc tư nhân, người bán lẻ thuốc tại các nhà thuốc tư nhân nói trên tại quận Phú Nhuận, thành phố Hồ Chí Minh, từ 11/2022 - 6/2023.

Tất cả nhà thuốc tư nhân và nhân viên bán thuốc tại nhà thuốc tư nhân thuộc quận Phú Nhuận,

2.2. Phương pháp chọn mẫu

- *Tiêu chí chọn vào:* Các nhà thuốc tư nhân có đăng ký kinh doanh và đang hoạt động tại quận Phú Nhuận tại thời điểm điều tra. Các dược sĩ đang công tác tại nhà

*Tác giả liên hệ

Email: drthanhvan@gmail.com Điện thoại: (+84) 909769917 <https://doi.org/10.52163/yhc.v66i3.2521>

thuốc tư nhân được chọn và có thời gian công tác tại nhà thuốc ≥ 6 tháng.

- **Tiêu chí loại ra:** Tủ thuốc lưu động và hoạt động bán lẻ thuốc lưu động. Cơ sở kinh doanh thuốc y học cổ truyền Các cơ sở kinh doanh thuốc không đồng ý tham gia nghiên cứu

2.3. Phương pháp nghiên cứu

- Thiết kế nghiên cứu: Nghiên cứu cắt ngang mô tả.

- Cỡ mẫu và phương pháp chọn mẫu: sử dụng phương pháp chọn mẫu toàn bộ 110 nhà thuốc tư nhân trên địa bàn quận Phú Nhuận, tiến hành phỏng vấn tất cả nhân viên bán thuốc của nhà thuốc tư nhân thỏa tiêu chuẩn chọn vào và không phạm tiêu chuẩn loại ra.

2.4. Phân tích và xử lý số liệu: Nhập liệu bằng phần mềm EpiData 3.1 và xử lý số liệu bằng phần mềm Stata 14.2.

2.5. Đạo đức nghiên cứu

Nghiên cứu được Hội đồng Đạo đức trong nghiên cứu y sinh học, Trường Đại Học Trà Vinh thông qua.

3. KẾT QUẢ

Qua khảo sát 386 dược sĩ làm việc tại các nhà thuốc tư nhân trên địa bàn quận Phú Nhuận năm 2023 thu được kết quả:

3.1. Kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn, không theo đơn

Bảng 1. Kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn

Đặc điểm	Thông tin	Số lượng (n=386)	Tỷ lệ (%)
Kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn	Đúng	130	33,68
	Chưa đúng	256	66,32

Bảng 2. Kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn

Đặc điểm	Thông tin	Số lượng (n=386)	Tỷ lệ (%)
Kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn	Đúng	164	42,49
	Chưa đúng	222	57,51

3.2. Mối liên quan với kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn, không theo đơn

Bảng 3. Mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn và các yếu tố nền

Đặc tính	Kiến thức theo đơn		p	PR KTC 95%
	Đúng n = 130 (%)	Chưa đúng n = 256 (%)		
Tuổi				
≤ 35 tuổi	80 (34,63)	151 (65,37)		1
36 – 45 tuổi	21 (31,34)	46 (68,66)	0,622	0,9 (0,61 – 1,35)
> 45 tuổi	29 (32,95)	59 (67,05)	0,779	0,95 (0,67 – 1,35)
Giới				
Nam	15 (20,27)	59 (79,73)	0,014	1
Nữ	115 (36,86)	197 (63,14)		1,82 (1,13 – 2,92)
Trình độ chuyên môn				
Dược trung	31 (39,74)	47 (60,26)		1
Dược cao đẳng	34 (25,56)	99 (74,44)	0,030	0,64 (0,43 – 0,96)
Dược sĩ đại học trở lên	65 (37,14)	110 (62,86)	0,692	0,93 (0,67 – 1,31)
Vai trò tại nhà thuốc				
Chuyên môn	37 (33,33)	74 (66,67)	0,928	1
Nhân viên	93 (33,82)	182 (66,18)		1,01 (0,74 – 1,38)

Bảng 4. Mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn và trình độ chuyên môn

Đặc tính	Kiến thức theo đơn		p	PR KTC 95%
	Đúng n = 130 (%)	Chưa đúng n = 256 (%)		
Năm kinh nghiệm chuyên môn				
< 2 năm	17 (80,95)	4 (19,05)		1
2 – 6 năm	51 (25,25)	151 (74,75)	<0,001	0,31 (0,23 – 0,43)
> 6 – 12 năm	32 (33,68)	63 (66,32)	<0,001	0,41 (0,29 – 0,59)
> 12 năm	30 (44,12)	38 (55,88)	<0,001	0,54 (0,39 – 0,76)
Số giờ làm việc/ngày				
0 – 8 giờ/ ngày	108 (38,71)	171 (61,29)		1
> 8 – 12 giờ/ngày	19 (39,58)	29 (60,42)	0,908	1,02 (0,7 – 1,5)
>12 giờ/ ngày	3 (5,08)	56 (94,92)	<0,001	0,13 (0,04 – 0,4)
Chứng chỉ hành nghề Dược				
Không	81 (33,2)	163 (66,8)		1
Có	49 (34,51)	93 (65,49)	0,793	1,04 (0,78 – 1,39)
Tập huấn về kiến thức pháp luật y tế				
Không	35 (49,3)	36 (50,7)		1
Có	95 (30,16)	220 (69,84)	0,001	0,61 (0,46 – 0,82)
Tập huấn về thực hiện đúng các nguyên tắc GPP				
Không	19 (38,78)	30 (61,22)		1
Có	111 (32,94)	226 (67,06)	0,405	0,84 (0,58 – 1,25)
Cập nhật thông tin kiến thức Dược				
Không	9 (21,95)	32 (78,05)		1
Có	121 (35,07)	224 (64,93)	0,123	1,6 (0,88 – 2,9)

Bảng 5. Mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn và các yếu tố nền

Đặc tính	Kiến thức không theo đơn		p	PR KTC 95%
	Đúng n = 164 (%)	Chưa đúng n = 222(%)		
Tuổi				
≤ 35 tuổi	113 (48,92)	118 (51,08)	<0,001	1
36 – 45 tuổi	29 (43,28)	38 (56,72)		0,55 (0,39 – 0,77)
> 45 tuổi	22 (25,00)	66 (75,00)		0,41 (0,25 – 0,67)
Giới				
Nam	23 (31,08)	51 (68,92)	0,042	1
Nữ	141 (45,19)	171 (54,81)		1,45 (1,01 – 2,08)
Trình độ chuyên môn				
Dược trung	27 (34,62)	51 (65,38)	0,029	1
Dược cao đẳng	52 (39,1)	81 (60,9)		1,12 (0,78 – 1,64)
Dược sĩ đại học trở lên	85 (48,57)	90 (51,43)		1,4 (1 – 1,97)
Vai trò tại nhà thuốc				
Chuyên môn	45 (40,54)	66 (59,46)	0,627	1
Nhân viên	119 (43,27)	156 (56,73)		1,07 (0,82 – 1,39)

Bảng 6. Mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn và trình độ chuyên môn

Đặc tính	Kiến thức theo đơn		p	PR KTC 95%
	Đúng n = 164 (%)	Sai n = 222(%)		
Năm kinh nghiệm chuyên môn				
< 2	17 (80,95)	4 (19,05)		1
2 – 6	76 (37,62)	126 (62,38)	<0,001	0,46 (0,35 – 0,61)
7 – 12	38 (40,00)	57 (60,00)	<0,001	0,49 (0,36 – 0,68)
> 12	33 (48,53)	35 (51,47)	0,002	0,6 (0,43 – 0,83)

Số giờ làm việc/ngày*				
0 – 8	135 (48,39)	144 (51,61)	<0,001	1
9 – 12	19 (39,58)	29 (60,42)		0,41 (0,26 – 0,64)
>12	10 (16,95)	49 (83,05)		0,26 (0,14 – 0,52)
Chứng chỉ hành nghề Dược				
Không	100 (44,98)	144 (59,02)	0,430	1
Có	64 (45,07)	78 (54,93)		1,1 (0,87 – 1,39)
Tập huấn về kiến thức pháp luật y tế				
Không	32 (45,07)	39 (54,93)	0,620	1
Có	132 (41,9)	183 (58,1)		0,93 (0,7 – 1,24)
Tập huấn về thực hiện đúng các nguyên tắc GPP				
Không	17 (34,69)	32 (65,31)	0,266	1
Có	147 (43,62)	190 (56,38)		1,26 (0,84 – 1,88)
Cập nhật thông tin kiến thức Dược				
Không	9 (21,95)	32 (78,05)	0,017	1
Có	155 (44,93)	190 (55,07)		2,05 (1,13 – 3,69)

4. BÀN LUẬN

4.1. Kiến thức về SOP bán thuốc theo đơn, không theo đơn

Kiến thức về SOP bán thuốc theo đơn

Đối với kiến thức về bán thuốc theo đơn theo tiêu chuẩn SOP, tỷ lệ dược sĩ có kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn trong nghiên cứu đạt 33,68%, tỷ lệ này ở mức tương đối thấp. So với nghiên cứu của chúng tôi, kết quả từ nghiên cứu được thực hiện tại tỉnh Vĩnh Phúc của tác giả Nguyễn Thị Song Hà cho thấy, tỷ lệ dược sĩ kiểm tra đơn thuốc trước khi bán chỉ đạt 33,3% và tư vấn về cách sử dụng thuốc cho người bệnh chỉ đạt 62,3%. Điều này cho thấy, các dược sĩ trong nghiên cứu của chúng tôi nhìn chung đã có kiến thức tốt về các yếu tố chuyên môn trong tiêu chuẩn SOP bán thuốc theo đơn, tuy nhiên vẫn cần cải thiện thêm các yếu tố như chào hỏi khách hàng và cảm ơn khách hàng để đảm bảo tuân thủ đúng và đủ các nguyên tắc của SOP bán thuốc theo đơn.

Từ các kết quả trên có thể nói các dược sĩ trong nghiên cứu rất chú trọng về vấn đề hướng dẫn sử dụng thuốc và cung cấp đầy đủ các thông tin trên đơn thuốc cho người

bệnh, giúp người bệnh sử dụng thuốc được đảm bảo an toàn và có hiệu quả nhất, tránh trường hợp gặp phải các vấn đề khi sử dụng thuốc theo đơn.

Kiến thức về SOP bán thuốc không theo đơn

Tỷ lệ các dược sĩ có kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn trong nghiên cứu đạt 42,49%, tỷ lệ này cao hơn so với tỷ lệ các dược sĩ có kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn (33,68%). Tương tự với kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn, tỷ lệ kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn chưa cao chủ yếu vì các dược sĩ cho rằng việc cảm ơn và chào hỏi khách hàng không nằm trong kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn. Từ kết quả này cho thấy phần lớn các dược sĩ đã có kiến thức khá tốt về khía cạnh chuyên môn trong hoạt động tuân thủ SOP về bán thuốc không theo đơn, tuy nhiên vẫn cần đẩy mạnh việc chào hỏi và cảm ơn khách hàng để đảm bảo tuân thủ đúng và đủ tiêu chuẩn SOP về bán thuốc không theo đơn tại nhà thuốc.

Việc có kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn sẽ giúp các dược sĩ hạn chế tình trạng kê đơn thuốc kháng sinh không cần thiết cho người bệnh, từ đó giúp người bệnh tránh được các vấn đề như việc kháng thuốc kháng sinh khi sử dụng kháng sinh quá mức cần thiết, hạn chế nguy cơ gặp các tình trạng tác dụng phụ của thuốc kháng sinh.

4.2. Môi liên quan với kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn, không theo đơn

Mối liên quan với kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn

Căn cứ trên định nghĩa của nghiên cứu về SOP bán thuốc theo đơn cho thấy, việc có kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn chịu tác động nhiều từ việc các dược sĩ cho rằng chào hỏi và cảm ơn khách hàng không thuộc tiêu chuẩn SOP về bán thuốc theo đơn. Thực tế tại các nhà thuốc, các dược sĩ nữ thường có xu hướng cởi mở và chào hỏi khách hàng thường xuyên vì vậy có thể thấy yếu tố giới tính cũng là yếu tố có thể ảnh hưởng đến thực hành cũng như kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn tại nhà thuốc.

Các dược sĩ có kinh nghiệm chuyên môn ≤ 2 năm là các dược sĩ trẻ, mới ra trường nên có thể còn nắm vững các lý thuyết trong quá trình đào tạo hơn so với các dược sĩ có kinh nghiệm chuyên môn > 2 năm. Việc làm việc nhiều thời gian/ngày khiến các dược sĩ chịu áp lực lớn từ công việc, từ đó hình thành thói quen hạn chế chào hỏi và cảm ơn khách hàng. Để khắc phục tình trạng này, các nhà thuốc nên có chế độ làm việc với thời gian tương xứng, tránh để dược sĩ làm việc quá nhiều giờ/ngày sẽ làm giảm độ chính xác của công việc cũng như tạo ra nhiều áp lực cho dược sĩ, từ đó ảnh hưởng đến khả năng giao tiếp, chăm sóc khách hàng của dược sĩ.

Mối liên quan với kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn

Độ tuổi càng cao, kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn càng giảm, nên có những hoạt động tập huấn, nâng cao kiến thức về SOP bán thuốc không theo đơn cho dược sĩ, đặc biệt là các dược sĩ có độ tuổi > 36 tuổi. Khác với bán thuốc theo đơn, bán thuốc không theo đơn đòi hỏi dược sĩ phải có trình độ chuyên môn cao, biết cách khai thác các thông tin từ người bệnh để có thể bán đơn thuốc đúng nhất với tình trạng sức khỏe của người bệnh, đặc biệt là tránh các tình trạng kê thuốc không đúng bệnh làm nặng thêm vấn đề sức khỏe của người bệnh, vì vậy các dược sĩ có trình độ chuyên môn càng cao càng có kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn là hoàn toàn hợp lý.

Các nhà thuốc nên khuyến khích thời gian làm việc cho dược sĩ không quá 8 giờ/ngày và để nâng cao kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn cho các dược sĩ, cần có các hoạt động tập huấn, nâng cao kiến thức chuyên môn cho dược sĩ đặc biệt là các dược sĩ có kinh nghiệm chuyên môn từ 2 năm trở lên.

5. KẾT LUẬN

Tỷ lệ dược sĩ có kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn là 33,68%, không theo đơn là 42,49%. Có mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc theo đơn với: giới tính; trình độ chuyên môn; kinh nghiệm chuyên môn; thời gian làm việc mỗi ngày và được tập huấn về kiến thức pháp luật y tế trong 2 năm trở lại đây ($p < 0,05$). Có mối liên quan giữa kiến thức đúng về SOP bán thuốc không theo đơn với: độ tuổi; giới tính; trình độ chuyên môn; kinh nghiệm chuyên môn và thời gian làm việc mỗi ngày ($p < 0,05$).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Thị Phương Thúy (2020). Đánh giá thực trạng bán kháng sinh tại cơ sở bán lẻ thuốc ở Việt Nam thông qua phương pháp đóng vai khách hàng. Dược học, 527, tr. 8-14.
- [2] Nguyễn Thị Song Hà (2020). Phân tích một số kỹ năng thực hành của người bán lẻ thuốc tại các nhà thuốc trên địa bàn tỉnh Vĩnh Phúc 2020. Tạp chí Y học Việt Nam, 502(2), tr. 107-111.
- [3] Nguyễn Triệu Tín (2021). Tình hình duy trì “thực hành tốt cơ sở bán lẻ thuốc” theo thông tư 02/2018/TT-BYT tại nhà thuốc, quầy thuốc thuộc thành phố Long Xuyên, tỉnh An Giang. Y Dược học Cần Thơ, 41, tr. 191-203.
- [4] Phạm Thị Thùy Linh (2022). Khảo sát và đánh giá thực trạng ứng dụng công nghệ thông tin trong việc quản lý bán thuốc kê đơn ở các nhà thuốc tư nhân tại Thành phố Hồ Chí Minh năm 2021 - 2022. Y học Việt Nam, 519(2).
- [5] Phạm Thùy Linh (2020). Khảo sát kiến thức và thực trạng về bán kháng sinh của các cơ sở bán lẻ thuốc đạt tiêu chuẩn GPP tại thành phố Chí Linh, Hải Dương năm 2020. Khóa luận tốt nghiệp đại học, Đại học Quốc Gia Hà Nội.
- [6] Võ Thảo Nguyên (2021). Khảo sát thực trạng bán lẻ thuốc dựa trên tình huống mua thuốc kê đơn tại các nhà thuốc tư nhân trên địa bàn huyện Củ Chi, Thành phố Hồ Chí Minh. Y học Việt Nam, 507(2), tr 317-321.